NORSK OLJEMUSEUM
ÅRBOK 2000

NORSK OLJEMUSEUM

Naturgass som nasjonal og regional ressurs

Peter Mellbye

Det er økende politisk og kommersiell oppmerksomhet for å fremme bruken av norske gassressurser innenlands. Dette er også behandlet i regjeringens forslag til statsbudsjett, hvor det heter at gassressursene skal tas i bruk innenlands, både som miljøvennlig tiltak og for å gi grunnlag for økt verdiskapning og sysselsetting. Videre er det også en økende interesse fra industrien for å bruke gass innenlands.

I denne artikkelen vil jeg se nærmere på Norges posisjon i det europeiske gassmarkedet, gassforbruket i Norge og perspektivene for videre vekst. Statoils rolle blir naturlig nok også viet oppmerksomhet. Utgangspunktet for at vi i det hele tatt kan drøfte industriell bruk av gass i Norge, er perspektivene på norsk sokkel. Til nå har vi bare produsert femten prosent av de påviste ressursene. Vi vet med stor grad av sannsynlighet at vi vil påvise nye forekomster i årene som kommer.

Gassperspektivet vårt er langt. De betyr at flere generasjoner etter oss vil ha sitt virke i gassbransjen, og at det ennå er store tekniske og kommersielle utfordringer som må løses før vi har realisert verdiene av de norske gassreservene. Det ligger også et stort verdipotensiale i å utnytte vår opparbeidede kompetanse om utvikling og drift av verdikjeder for gass. Etter mer enn 15 år som operatør for store deler at det integrerte norske produksjons- og transportsystemet for gass har det å bringe gass fra reservoar til sluttforbruker vært en av Statoils viktigste aktiviteter. Dette betyr videre at utvikling av verdikjeder for gass nå er en av Statoils kjernekompetanser. Selskapets internasjonale satsing er blant annet motivert ut fra et ønske om å bruke nettopp denne kompetansen i utviklingen av nye gassregioner utenfor Norges grenser, men dette

Peter Mellbye (f. 1949) er konserndirektør i Statoil for Europeisk gass. Han er utdannet statsviter ved universitetene i Oslo og Bergen. Fra 1975 til 1979 arbeidet han i utenriksdepartementet, deretter i Norges Eksportråd fram til 1982. Siden den tid har han arbeidet i Statoil særlig i spørsmål tilknyttet naturgass. Han ledet forhandlingene for salg av gass fra Troll og Sleipner feltene, kontrakter som i dag danner grunnlaget for utviklingen av det norske gassrørledningsnettet.

temaet skal jeg ikke adressere her.

Norge vil etterhvert bli mer en gassnasjon og mindre en oljenasjon. Dette skiftet faller sammen med en periode der det forventes at gassens rolle vil øke sin betydning i det globale energiforbruket. Gass er den mest miljøvennlige av alle hydrokarbonene. Dette kombinert med store teknologiske forbedringer blant annet knyttet til konvertering av naturgass til elektrisitet, gjør gass ettertraktet som energikilde over hele verden. Et gradvis skifte fra olje til gass bør således ikke bekymre oss i nevneverdig grad.

Gassmarkedet i Europa vokser raskere enn markedet for andre energibærere, men samtidig er det et marked i endring. EUs pågående deregulering har som mål å oppnå lavere gasspriser til forbrukerne. Dette er et forståelig mål for en internasjonal organisasjon sammensatt av forbrukerland, men der er en sammenheng mellom sluttbrukerpriser og produsenters evne og vilje til å realisere nye prosjekter hvis lønnsomheten kan bli truet. Markedsendringene skaper altså usikkerhet, men det åpner også nye muligheter for norske gassprodusenter. Vi må være forberedt på økende konkurranse, og det vil derfor bli enda viktigere i fremtiden å ha et bevisst forhold til hvordan, hvor og når vi selger vår gass. Utfordringen består i å finne en balanse mellom å beskytter eksisterende verdier samtidig som vi er i stand til å utnytte nye markedsmuligheter.

Norges posisjon i det europeiske gassmarkedet

Før jeg ser fremover på nye muligheter, kan det være greit å se litt nærmere på de posisjoner vi allerede har etablert.

Gasseksporten fra norsk sokkel startet i 1977 med salg fra henholdsvis Ekofiskområdet og Frigg. Senere kom de såkalte Statpipekontraktene som omfattet feltene Statfjord, Gullfaks og Heimdal. Alle disse salgene var basert på feltuttømmingskontrakter, det vil si at kjøperne forpliktet seg til å avta all den gass som var i de navngitte feltreservoarene. De store Trollkontraktene som ble inngått i 1986, representerte en ny fase hvor kontraktene var utformet som (en type) forsyningskontrakter med mulighet for at flere felt kunne levere gass under Trollkontraktenene, men hvor Trolleierne garanterte for forsyningen. Statpipekontraktene og Trollkontraktene ble forhandlet av lisensene med Statoil som forhandlingsleder. Neste steg i utviklingen kom med myndighetenes opprettelse av Gassforhandlingsutvalget (GFU) i 1986. GFU har siden da solgt gass der kontraktene etter inngåelse er fordelt til felt i samsvar med samfunnsøkonomiske kriterier.

Statoil har siden midten av 1980-tallet ledet arbeidet med avsetning av norsk gass. Først på vegne av lisensene, senere som leder av GFU. Vi har også hatt ansvaret for avsetning og kontraktsforvaltning av de samlede statlige volumene, dvs. SDØEs og Statoils egen gass. Dette har

sikret norske gassprodusenter generelt og Statoil spesielt, tunge markedsposisjoner i Europa. Eksempelvis er 20–30 prosent av gassforbruket i Tyskland og Frankrike norsk gass.

Etterspørselen etter gass i Europa er forventet å øke med 170 milliarder kubikkmeter de neste 15 årene. Det er tre ganger den norske årlige produksjonen i dag. Nesten 50 prosent av veksten kommer i elektrisitetssektoren. Størst vekst ser vi i land som Storbritannia, Italia, Tyrkia og Spania

I dag ser Europa gass som den mest attraktive energikilden, også fra et miljøperspektiv. EU har nylig lagt fram et dokument som understreker gassens sterke rolle. Det satses på alternative energikilder, men i de neste 20-30 årene vil ikke alternative kilder i stor skala være noe reellt alternativ. Skal Europa for eksempel møte kravene fra Kyoto, fremstår i dag gass- og kjernekraft som alternativer. Kjernekraften er kontroversiell av sikkerhetsmessige årsaker, men har nasjonaløkonomiske og strategiske sider som fremdeles gjør den attraktiv. Egenproduksjon av energi øker, og landene blir tilsvarende mindre avhengig av import. Sistnevnte har positive virkninger på handelsbalansen. Det forskes mye på kjernekraftteknologi, men også på ny teknologi som gjør kull mindre forurensende. Det er allikevel langt igjen, og Statoil tror at økt fokus på gass blir nødvendig på kort og mellomlang sikt.

Norge er godt rustet til å ta vår del av den voksende etterspørselen

Det er investert mer enn 300 milliarder kroner i felt, rørledninger og terminaler for å kunne selge gass til kontinentet og Storbritannia. Her fra Åsgard-feltet.

Volum av norske gasskontrakter

etter gass i Europa. Norske produsenter har etablert verdens mest omfattende rørsystem på havbunnen for transport av gass. Industrianleggene på land er nært knyttet til produksjonen på sokkelen. Det er investert mer enn 300 milliarder kroner i felt, rørledninger og terminaler for å kunne møte våre forpliktelser i forhold til gasskjøpere på kontinentet og i Storbritannia. Statoil er teknisk og kommersiell operatør for store deler av dette integrerte produksjons- og transportsystemet. Selskapet har utviklet betydelig kompetanse, og dette er kompetanse som vi nå ser er et konkurransefortrinn internasjonalt.

Norsk gassproduksjon øker nå raskt for at vi skal møte de forpliktelsene som er inngått med kjøperne på kontinentet. De eksisterende kontraktene vil nå sitt toppnivå i løpet av de neste fem årene - i overkant av 70 milliarder kubikkmeter (Mrd. Sm³) årlig. Men vi har muligheter til å forsyne markedet med mer gass. Figuren under viser hva vi kan produsere fra norsk sokkel basert på de funnene som allerede er gjort.

I vårsesjonen skal Stortinget behandle regjeringens forslag til restrukturering av statens deltakelse i petroleumsvirksomheten. Regjeringen foreslår at Statoil fortsatt skal ivareta salget av statens gass sammen med Statoils gass. Regjeringens forslag vil også skape en bedre balanse mellom de gassmengdene som SDØE eier og de som Statoil eier. Vi vil derfor kunne opprettholde en sterk markedsposisjon i Europa. Det er viktig for å kunne ivareta våre nasjonale interesser og utnytte de nye mulighetene som oppstår.

Innføringen av EUs Elektrisitets- og Gassdirektiv fører til en ny konkurransesituasjon i våre eksportmarkeder. Det overordnede målet med den nye lovgivningen er at markedsintegrasjon (her; fri bevegelse av varen energi) og økt konkurranse skal føre til lavere priser til forbrukerne.

Selv om retningen går mot økt konkurranse, er det en rimelig antakelse at det kommer til å gå en viss tid før de kontinentale markedene er restrukturert slik politikerne ønsker. Ulik nasjonal regulering, ulikt tempo i dereguleringen, overgangsordninger, markedsbarrierer og fortsatt sterke innslag av store nasjonale og internasjonale aktører vil skape gode inntjeningsmuligheter for aktører som er riktig posisjonert og som har kommersiell frihet til å utnytte sin posisjon og innsikt.

For norske gasselgere får denne utviklingen flere konsekvenser. Det forventes blant annet at rettighetshaverne på norsk sokkel etter hvert selv vil måtte markedsføre sin egen gass på tilsvarende måte

som de i dag avsetter egen olje. Videre vil den tradisjonelle «arbeidsfordelingen» mellom produsent og kjøper måtte revurderes. I det systemet som er bygget opp til nå, har det i de langsiktige gassalgskontraktene vært en viss fordeling av pris- og volumrisikoen mellom kjøper og selger. Det vil bli krevende å oppnå tilsvarende arrangementer i et restrukturert marked med flere og kanskje mindre aktører. For Norge som stor eksportør av gass, vil derfor nye rammebetingelser i markedet stille nye krav til produkt- og kontraktsutforming, organisasjonsmodeller og beslutningsstrukturer.

De store investeringene vi har gjennomført, har imidlertid gitt oss en infrastruktur som åpner for mer eksport, men også for større utnyttelse av gass i vårt eget land.

Politiske målsettinger for norsk gass

I gjeldende statsbudsjett (St.prp. nr. 1 for (2000-2001) «Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 15. september 2000» kan en lese følgende om bruk av naturgass i Norge;

«Naturgass utgjør en viktig del av Norges naturressurser. Til nå er gassen i hovedsak blitt eksportert. Regjeringen ønsker at en større del av våre gassressurser skal tas i bruk innenlands.

Bruk av gass innenlands vil spille en viktig rolle i en mer miljøvennlig energipolitikk, da gassen på mange områder vil erstatte mer forurensende energi og bidra til reduserte utslipp. Naturgassen gir også et stort potensiale når det gjelder verdiskaping og sysselsetting, både som energibærer og som råstoff i industrien.

I innstillingen til energimeldingen understreker et flertall i komiteen at det vil være av stor verdi for Norge som energinasjon å få videreforedlet mer av gassen innenlands, og at forholdene må legges bedre til rette for de aktører som opererer i dette markedet, jf. Innst. S. nr. 122 (1999–2000). Komiteen legger videre vekt på at Norge må ha en langt mer offensiv politikk på området bruk og distribusjon av naturgass. Komiteen ba i denne forbindelse Regjeringen utarbeide en helhetlig strategi for bruk av naturgass i Norge.

Regjeringen legger vekt på at naturgasspolitikken blir en integrert del av energi-, industri- og transportpolitikken. Det betyr blant annet at bruk av naturgass til energiformål må innpasses som en naturlig del av den stasjonære energiforsyningen.»

La meg begynne med noen refleksjoner om hvorfor gass er viktig i

– Tiden for nye, store vannkraftutbygginger er slutt

I sin nyttårstale til det norske folk sa statsminister Jens Stoltenberg at tiden for nye store vannkraftutbygginger i Norge er over.

OSLO (NTB): Regjeringen vil ikke gjennomføre de planlagte utbyggingene av vassdragene i Bjøllåga, Meiljord og Beiarn i Nordland.

– Jeg vet at dette er en beslutning som vil vekke strid. Men fordelene ved disse utbyggingene er ikke store nok

tale for seg verdien av å skape og verdien av å dele. Han sa at dette er verdier som må henge nært sammen.

– Likevel opplever vi ofte at de glir fra hverandre, at vi enten bare er opptatt av å produsere for å bli rikere, eller at vi tror at velferden alltid vil være der, og at det bare handler om å fordele en kake som blir større av seg selv, sa Stoltenberg.

Han trakk linjene tilbake i historien til Spanias oppgang og nedgang fordi landet i sin midlertidige rikdom sluttet å

Han sa videre at når vi skaper må vi også bevare evnen til å dele, og at det er like viktig å ha noe å leve for som å leve av.

– Vi blir ikke nødvendigvis lykkeligere ved at landet og de fleste av oss blir enda rikere. Siden 1970 er vi blitt tre ganger så rike målt i penger. Men er vi blitt tre ganger så lykkelige? Lever vi rike liv i dette rike landet, spurte statsministeren.

Svaret han ga selv var nei.

Framtidstro

– Men når jeg kjenner etter, vet jeg at jeg som menneske,

Statsministeren kom også inn på at det i fjor ble født nesten 60 000 barn i Norge, og at dette var et uttrykk for at vi i Norge har en framtidstro som få andre land kan vise til.

Stoltenberg gratulerte alle som ble foreldre i året som gikk, og særlig gratulerte han mødrene.

– Jeg vet at det ofte er krevende å kombinere arbeid, familieliv og tid til barna. Særlig er det krevende for kvinnene som fortsatt gjør mesteparten av arbeidet i hjemmene. Likestillingen er kommet for kort.

Stavanger Aftenblad 2. januar 2001

en industriell sammenheng for oss. I motsetning til de fleste andre land har vi hittil hatt nok vannkraft til å dekke etterspørselen etter elektrisitet i Norge. Med regjeringens beslutning om å stanse flere vannkraftprosjekter vil det være helt nødvendig å vurdere gass som ny energikilde. Å si nei til både vann og gass er neppe en god løsning. Konsekvensene kunne bli betydelige. Norge har kanskje et potensiale for noe mer import av elektrisitet og for energieffektivisering. Videre ser vi nye energiformer utvikle seg, men ikke slik at de i dag representerer et reelt alternativ.

Sett i forhold til gasseksporten fra norsk sokkel og bruk av gass til energiformål på sokkelen og bruk til injeksjon for å øke oljeproduksjonen, er det meget beskjeden bruk av naturgass innenlands. Naturgass fremstår som et interessant alternativ. Det er en energibærer med gode miljøegenskaper, det er en energibærer som har gode bruksegenskaper for sluttbrukerne, det er en energibærer som burde ha en rolle i den norske energisammensetningen.

Vår utfordring blir avstanden mellom de områder på Vestlandet der gassen i dag er tilgjengelig og de store forbruksområdene på Østlandet. Gassens «handikap» er transportkostnadene. Er infrastrukturen først på plass, er gassen en meget konkurransedyktig energibærer. I tillegg til den innsats selskapene kan gjøre, burde det også være en rolle å spille for staten. En mulighet er for eksempel å gjøre kapital tilgjengelig for selskapene på vilkår som reflekterer det lange tidsperspektiv det er på den virksomhet det legges grunnlag for.

Det har i årenes løp vært brukt betydelige offentlige og private midler til å fremme bruken av naturgass til ulike formål. Så langt har dette, med unntak av petrokjemianleggene i Bamble og metanolproduksjonen på Tjeldbergodden, ikke materialisert seg i betydelig omfang. Mye av årsaken til dette ligger i særnorske forhold som rikelig tilgang til rimelig elektrisitet, spredt bosetting med vanskelig geografi samt de miljømessige rammebetingelsene.

Det mangler ikke på initiativ til å øke bruken av gass i Norge. Volummessig er det alt overveiende knyttet til produksjon av elektrisitet og varme. Figuren på side 42 illustrerer alle de forslagene som er fremmet i det siste.

Det er viktig å merke seg at dersom alle energiverkene skulle realiseres, representerer dette cirka tretti TWh elektrisitetsproduksjon. Dagens gassforbruk er cirka en milliard Sm^3 pr. år. Gjennomføring av samtlige prospekter innebærer en økning med cirka seks milliarder Sm^3 pr. år, og kan representere tretti TWh i produksjon av elektrisk kraft.

Men vil det være mulig å realisere disse forslagene? Hva vil det kreve? Kan vi bringe gass fra ilandføringsstedene til de mulige brukerstedene på en lønnsom måte? Eller må samfunnet engasjere seg i utviklingen av en ny infrastruktur for gass? Vi har ikke svar på disse spørsmålene i dag, men vi ser allerede at dette er krevende utfordringer. En vesentlig utfordring for økt bruk av naturgass i Norge ligger i å etablere en tilfredsstillende og robust lønnsomhet i prosjektene.

Dagens brukere av naturgass i Norge

Statoil har vært og vil fortsette å være en pådriver for bruk av naturgass i Norge. Statoil er største eier i metanolfabrikken på Tjeldbergodden, eier av en bioproteinfabrikk i tilknytning til dette anlegget, aksjonær i Naturkraft, Gassnor og Vestgass og har bidratt til at gass er blitt gjort tilgjengelig for kommersiell anvendelse i Norge.

En av de to store brukere av gass i Norge i dag er metanolanleggene på Tjeldbergodden. Metanolanlegget på Tjeldbergodden kom i drift i 1997 med basis i ilandføring av naturgass fra Heidrun-feltet. Metanolanleggene gjorde det mulig å utvikle oljeproduksjonen fra Heidrun. Metanol var et bedre alternativ enn å reinjisere gassen. Ilandføringen har også gitt grunnlag for tilleggsinvesteringer i området.

Eventuell videre utvidelse av metanolproduksjonen er direkte avhengig av forventningene til markedet for metanol og vurderes i dag å være mindre aktuelt på mellomlang sikt, men det foreligger konkrete planer for å øke produksjonen av metanol gjennom å fjerne flaskehalser.

En viktig anvendelse for metanol er til produksjon av MTBE, som er et tilsetningsstoff til bensin. MTBE har høyt oktantall og bidrar til renere forbrenning ved at det er et oksygenat, dvs. inneholder oksygen. I USA er oksygenater påbudt i såkalt reformulert bensin, som skal brukes i områder med høy luftforurensning. Noe tilsvarende påbud er ikke gitt i Europa.

I den senere tid er det framkommet betenkeligheter med bruken av MTBE, da det er vannløselig og kan trekke ut i grunnvan-

net ved evt. lekkasjer (vanlig bensin gjør ikke det). Det vurderes også å etablere et pilotprosjekt for konvertering av metanol til propen, noe som i fremtiden kan representere et stort marked. Metanol som føde til brenselsceller følges nøye i forsknings- og utviklingssammenheng, og Statoil har etablert samarbeid med ledende bilprodusenter.

Statoil eier selskapet Norferm AS som produserer bioprotein med utgangspunkt i naturgass i et pilotanlegg på Tjeldbergodden. Anlegget er nå i full produksjon, tilsvarende en årskapasitet på 10.000 tonn. Produksjon av bioprotein blant annet til havbruksnæringen vurderes som vesentlig i den fremtidige industriutviklingen i Norge. Konkurransedyktige anlegg for bioprotein til fiskefôr forutsetter en produksjonskapasitet på 40–50.000 tonn per år. På grunn av relativt beskjeden størrelse, arbeider Norferm aktivt for å få gjennomslag innenfor andre nisjer som bioprotein til kattemat og bioprotein til smaksstoffer.

Da det ble påvist olje og gass på Ekofisk for mer enn tretti år siden var de politiske myndighetene sterkt opptatt av hvordan ressursene kunne utnyttes for industriell utvikling i Norge. Ekofiskressursene lot seg teknologisk ikke ilandføre i Norge, men som et vilkår for eksport av gass til Storbritannia, ble det bestemt at våtgassen (propan og butan) skulle sendes tilbake til Norge og danne grunnlag for utvikling av petrokjemisk industri i Norge.

Bamble i Telemark var det naturlige stedet for disse anleggene. Hydro, Saga Petrokjemi og Statoil gikk sammen om utvikling av Noretyl og Norpolefin – basert på gass fra Ekofisk, via Teesside i Storbritannia. For Statoil var dette begynnelsen på vårt petrokjemiske engasjement som i dag fremstår som Borealis. Nå er tanken at Kårstø og Mongstad i økende grad skal forsyne anleggene i Bamble med råstoff.

Statoil har siden 1993 aktivt arbeidet for å etablere naturgassbasert kraftproduksjon i Norge. Drivkraften har vært det forventede underskuddet på elektrisk kraft i Norden. Miljøpolitiske rammebetingelser og lave elektrisitetsprisforventninger har så langt bidratt til at det ikke er realisert gasskraftanlegg i Norge.

Videre har vi deltatt i etableringen av gassdistribusjonsselskapene i Norge. Statoils strategi er å bidra til bruk av naturgass i Norge. Gjennom å ta initiativ til, og delta i gassbaserte virksomheter innen foredling og markedsføring, vil vi bruke våre kompetanse og de industristedene vi har etablert som vårt konkurransefortrinn. Vi har ambisjoner, men ser samtidig lønnsomhetsutfordringene.

Det finnes et annet gassmarked i Norge som er raskt voksende – basert på flytende gass: Propan og butan. Statoil og SDØE er den største produsenten av flytende gass i Europa. Gassen skilles ut fra naturgassen på terminalene på Kårstø og Mongstad og skipes ut som flytende gass i tank.

Gass i Rogaland

Rogaland har et godt utgangspunkt for industriell anvendelse av gass. Ja, i virkeligheten foregår det allerede en omfattende industriell utnyttelse og videreforedling av gass på Kårstø. Vi tenker alt for ofte på Kårstø som en terminal som tar i mot gass og sender den videre, men her er det også omfangsrik og verdifull videreforedling.

Tre sentrale vedtak har skapt dagens Kårstø; beslutningen om ilandføring av gassen fra Statfjord og Gullfaks, beslutningen om ilandføring av kondensat fra Sleipner til Kårstø, og beslutningen om å knytte Åsgard transport til de eksisterende anleggene på Kårstø.

Det er i år tyve år siden Stortinget, etter betydelig drakamp, vedtok at gassen fra Statfjord og Gullfaks skulle føres i land i Norge og til Kårstø. Mongstad var alternativet. Det var den gang en kjempemessig teknologisk utfordring. Norskerenna med 300 meters vanndyp var en teknologisk barriere som skulle overvinnes. Rørledningen skulle trekkes på land i et vanskelig terreng og man skulle over flere dype fjorder. Statoil hadde forberedt seg i flere år på disse oppgavene. Statpipe ble bekreftelsen på at vi mestret de teknologiske utfordringene – og la grunnlaget for den utvikling vi har sett siden.

I begynnelsen av 1990-årene ble Sleipner knyttet til Kårstø, slik at kondensat kunne ilandføres i Norge og ikke i Storbritannia. Resultatet ble ny utbygging, ny vekst og ny videreforedling av petroleum på land i Norge.

Prosesseringsanleggene og Åsgard Transport som gjennom en 730 km lang rørledning knytter sammen Nordsjøen og Norskehavet med Kårstø, ble åpnet i år. Dette prosjektet representerte den siste av store investeringer i transport- og prosesseringskapasitet. Utvidelse av anlegget på Kårstø betyr ny videreforedling, nye produkter og ny og langsiktig verdiskaping. 40 milliarder kroner har oljeselskapene investert i Nord-Rogaland siden begynnelsen av 1980-årene.

Kårstøanleggene er i dag sannsynligvis det mest avanserte og moderne industrianlegget i landet. Et anlegg som skal forsyne kundene i Europa med gass i generasjoner fremover, men også et anlegg som gir store muligheter for enda større industriell anvendelse av gass i Norge.

Rogaland er særlig spennende som en spydspiss for bruk av flytende gass (LPG). Fylket forsynes i dag med 20.000 tonn propan fra Kårstø. Statoil ser muligheter for enda større anvendelse i årene som kommer. Vi ser kontinuerlig nye bruksområder som senere kan konverteres til bruk av naturgass om ønskelig.

Nye anvendelsesområder er fra peiser i boliger, via gartnerier til smelteovner i prosessindustrien. Vi har nå landsdekkende forsyning med skip, jernbane og tankbiler. Kunder på Nord-Jæren får propan fra Gasnor, et mulig første skritt på veien til et gassmarked i dette området. Bruk av naturgass i Rogaland har naturligvis stått på agendaen lenge, og har vært en naturlig konsekvens av at det var her den første gassen ble ilandført.

Gasnor startet gassleveranser i 1994, i all hovedsak til varmemarkedet i Nord-Rogaland. Selskapet har en rimelig inntjening, lav belåning og en viss evne til å løfte mindre nye prosjekter. Det lokale markedet er i imidlertid i ferd med å bli mettet.

Gasnor har siden 1996 bearbeidet mulighetene for å bringe naturgass i rør fra Kårstø til Nord-Jæren. Selskapet har utarbeidet og fått godkjent en konsekvensutredning. Markedsgrunnlaget på Nord-Jæren har ikke vært tilstede for å kunne forsvare en rørledningsinvestering i størrelsesorden 250 mill kroner. Gasnor har derfor bearbeidet myndigheter lokalt/ sentralt for å finne finansieringsstøtte, og har i lang tid vært i dialog med Lyse Energi.

Lyse Energi har på sin side i lengre tid planlagt en nødvendig forsterkning av el-tilførselen til Stavanger-området. Et alternativ til nytt overføringsnett for elektrisitet er å bringe naturgass til Nord-Jæren og bygge et gasskraftverk her. De kommunale eierne av Lyse Energi har satt av 200 mill kroner til gassformål, noe som setter Lyse Energi i stand til å bringe naturgass i rør til Nord-Jæren. Datterselskapet Lyse Gass AS er under etablering for dette formål.

Statoil vil vurdere å ta del i en utvidelse av det lokale gassmarkedet med utgangspunkt i vår egen posisjon på Kårstø, vårt engasjement i Gasnor og vår styrke i det tradisjonelle oljeproduktmarkedet.

Ringvirkninger

Virksomhetene Statoil opererer i Tysvær og Karmøy sysselsetter nærmere 700 personer. De ansatte er bosatt i de fleste av kommunene som utgjør regionen Haugalandet. Mange av de 700 representerer kjernekompetanse i Statoil.

Statoils resultatenheter i Nord-Rogaland kjøpte varer og tjenester for drøyt 400 millioner kroner i år 2000. Cirka 70 prosent ble kjøpt fra leverandører i Rogaland. Det siste utbyggingsprosjekt på Kårstø utgjorde en investering på over 10 milliarder kroner. Drøyt 68 prosent av samlet kontraktsverdi gikk til norsk industri.

Fra «gassåret» 2001 representerer gassen som eksporteres fra Kårstø en energimengde tilsvarende energiforbruket til åtte millioner «norske» husstander. (Et gassår går fra 1. oktober til 30. september.) Årlig energimengde fra Kårstø fra for gassåret 2001 utgjør 221,0 TWh. Til sammenlikning var kraftforbruket her i landet 122,8 TWh i fjor (2000), det høyeste årsforbruket til nå. Gass eksportert fra Kårstø dekker mellom 15 og 20 prosent av Tysklands årlige forbruk. I år 2000 dekket produkter fra Kårstø ti prosent av all skipsbasert verdenshandel med «Liquefied Petroleum Gas» (LPG).

I år 2000 ble det fra Kårstø eksportert propan, normalisobutan, etan, nafta og stabilisert kondensat med en brutto salgsverdi på cirka 20 milliarder kroner. Samme år ble etan for første gang skilt ut som eget produkt og fraktet fra Kårstø til petrokjemisk industri i Bamle og Stenungsund. Årsproduksjonen på 600.000 tonn gir økt landbasert verdiskapning for gass fra norsk sokkel.

Ringvirkningene av økt bruk av naturgass i Rogaland er interes-

Kårstø-anleggene. Tre vedtak har skapt dagens Kårstø: Beslutning om ilandføring av gassen fra Statfjord og Gullfaks, beslutning om ilandføring av kondensat fra Sleipner til Kårstø og beslutning om å knytte Åsgard transport til Kårstø.

sante. Det skjer mye spennende tenkning, og mange spenstige ideer kommer på bordet. En gassrørledning til Nord Jæren vil kreve investeringer i størrelsesorden 250–300 millioner kroner og gi 300 årsverk i anleggsperioden.

Gassbasert el-produksjon på Nord-Jæren vil kreve investeringer i milliardklassen. Etablering av en næringspark er en av ideene som er lansert. Mulighetene er mange til å bygge på den kompetansen som denne regionen har innenfor energi og oppdrett.

Det satses også på å videreutvikle den kompetanse og de teknologiske miljøene som er etablert på Kårstø, Bygnes, Forus og i universitetsmiljøet på Ullandhaug.

Miljøutfordringen

Anvendelse av naturgass i Norge representerer også miljøutfordringer. Gass er ettertraktet i et miljøperspektiv, men slipper som alle fossile brensler ut CO_2.

Statoil har gjennom flere år arbeidet for å redusere utslippene av CO_2. Gjennom et eget program har vi til nå brukt 150 millioner kroner på å utvikle teknologi og løsninger for fjerning og deponering av CO_2 fra konvensjonelle gasskraftverk og for tiltak som kan redusere CO_2-utslippene fra anleggene på sokkelen.

Som det første selskap i verden, injiserer Statoil årlig omlag en million tonn CO_2 i et eget undergrunnsdeponi. Det skjer på Sleip-

ner-feltet, et prosjekt som bidrar til økt kunnskap om denne formen for lagring av CO_2.

Statoil arbeider med utgangspunkt i våre fabrikkanlegg, vår posisjon på sokkelen og i transportsystemet for å utvikle teknologi og kompetanse. Vi ser på mulighetene for å lage demonstrasjonsanlegg som kan knyttes opp mot fabrikkanleggene for å bringe forskning og teknologi videre, samtidig som vi kan realisere synergi med dagens produksjon og produkter.

På Kårstø arbeides det for eksempel med et perspektiv om at vi i fremtiden kan skille ut CO_2 fra Åsgard gass og fra et gasskraftverk for anvendelse i næringsmiddelindustrien, og for å øke oljeproduksjonen i Tampen-området. Styrket forskningsinnsats er nødvendig for å kunne realisere dette.

Veien videre

La meg avslutte med en oppsummering. Regjeringen ønsker at naturgass blir en integrert del av energi-, industri- og transportpolitikken, både av miljøhensyn og som kilde til næringsutvikling, verdiskapning og sysselsetting i Norge.

Statoil har spilt en sentral rolle i utviklingen av industriell anvendelse av gass i Norge gjennom engasjementene innen petrokjemi, metanol-, bioprotein-, luftgass- og LNG-produksjon samt som pådriver for gasskraft gjennom eierskap i Naturkraft og Industrikraft Midt-Norge. I tillegg kommer engasjementet innenfor markedet for flytende gass.

Statoil ser mulighetene for ytterligere å bidra til både økt bruk av gass og til norsk industrivekst, spesielt i tilknytning til gassbasert virksomhet på egne produksjonssteder som Mongstad, Tjeldbergodden, Kårstø og Kollsnes.

Vi ønsker å legge til rette for en utvikling av det norske gassmarkedet og vil ta del i dette innenfor rammen av en akseptabel lønnsomhet. Statoils engasjement i nedstrøms naturgassdistribusjon i Norge gjennom Gasnor og Naturgass Vest vil bli videreført. Nye prosjekter og en eventuell utvidelse av vår virksomhet vil vurderes løpende med et positivt utgangspunkt. Offentlig engasjement (sentralt, fylkeskommunalt og kommunalt) har ført til og vil i framtiden sikkert føre til tilskudd til denne virksomheten. Selskaper med lokal forankring vil ha en sentral rolle som pådriver i en utvikling av det lokale gassmarkedet.

Rogaland har mange fordeler som etterhvert kan komme til å oppveie ulempene knyttet til vår befolkningsstruktur og dagens infrastruktur tilpasset bruk av elektrisitet. Store gassmengder blir ført i land i Rogaland, og det er betydelig gasskompetanse i denne regionen. Det gir et meget godt utgangspunkt for videre vekst. Perspektivene både for regional og nasjonal gassanvendelse er således spennende.